

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Інститут підвищення кваліфікації, перепідготовки
Кафедра наукових основ управління і психології

Модернізація освітнього процесу в Інституті підвищення кваліфікації, перепідготовки

Харків
2016

Організація національно-патріотичного виховання в навчальних закладах на сучасному етапі розвитку держави

Гречаник О. Є.

На початку нового навчального року актуальним стає питання організації виховної діяльності в навчальних закладах різних типів і форм власності.

Ще в 17 столітті англійський філософ Джон Локк наголошував на тому, що «Від правильного виховання дітей залежить добробут усього народу». Виховання — категорія загальна, постійна й вічна, вона виникла з появою людини й існуватиме доти, поки існують люди на Землі. Виховання є складовою частиною ідеології й культури суспільства, воно завжди має національний характер.

«Сучасна система освіти України має забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі», — йдеться в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.

Отже, сучасний етап розвитку України характеризується інтеграційними процесами – євроінтеграція, європоцентричність; пробудженням громадянської і громадської ініціативи, виникненням різних громадських рухів, розповсюдженням волонтерської діяльності; міграційними змінами всередині суспільства, продовженням бойових дій на Сході нашої країни; ідентифікаційними процесами в особистісному розвитку кожного українця, сплеском інтересу і проявом патріотичних почуттів та нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу.

Основним документом у сфері виховання залишаються «Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів», затверджені наказом МОНмолодьспорту № 1243 від 31.10.2011.

Згідно із цим документом **метою виховання** є формування морально-

духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал.

Однак, здійснюючи виховну діяльність, слід урахувувати особливості того чи іншого навчального року.

Цього року Інститут модернізації змісту освіти МОН України видав «Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи в навчальних закладах у 2016-2017 навчальному році», у яких зазначено такі *пріоритети виховання*:

- 1) національно-патріотичне виховання;
- 2) превентивне виховання;
- 3) фізичне виховання;
- 4) художньо-естетичне виховання;
- 5) еколого-натуралістичне виховання;
- 6) підготовка до сімейного життя;
- 7) професійна орієнтація та допрофільна підготовка.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають національно-патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Саме національне виховання, на думку Софії Русової, «через пошану до свого народу виховує в дітях пошану до інших народів...».

Основним документом щодо національно-патріотичного виховання є Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затверджена Указом Президента України від 13.10.2015 № 580/2015.

Відповідно до положень Стратегії, **основними складовими національно-патріотичного виховання є:** громадянсько-патріотичне,

військово-патріотичне, духовно-моральне виховання.

Завдання навчальних закладів — так побудувати виховну діяльність, щоб сама її організація, приклади авторитетних наставників-учителів, середовище навчального закладу виховували дітей у душі патріотизму, глибокого розуміння історії свого народу, національної ідентичності, самобутності.

Мета заходів у сфері національно-патріотичного виховання у навчальних закладах — сприяти набуттю дітьми та молоддю досвіду патріотичних дій, вихованню в душі патріотичного обов'язку.

Організація національно-патріотичного виховання як *функція управління* передбачає створення структури об'єкта (у нашому випадку таким об'єктом є навчальний заклад), яка надає можливість людям (педагогам, батькам, вихованцям) ефективно спільно працювати для досягнення цілей, що стоять перед об'єктом, та здійснення систематичної координації завдань, формальних взаємовідносин людей, що їх виконують. У цій структурі мають бути визначені певні підрозділи, які опікуються проблемами національно-патріотичного виховання, їхні функції, повноваження, цілі й завдання діяльності; встановлені зв'язки між цими підрозділами задля обміну інформацією, координації діяльності тощо.

Головна мета національно-патріотичного виховання — набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування в молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

Задля досягнення цієї мети Інститутом модернізації змісту освіти МОН України рекомендовано використовувати такі засоби:

- 1) розвивати у навчальних закладах мережу **історичних клубів**, аби учні мали можливість глибше ознайомитися з історією рідного краю та держави;
- 2) використовувати всі можливості **музейної педагогіки**: створювати музеї, світлиці, кімнати бойової слави й оновлювати в уже існуючих музеях і кімнатах

експозиції про учасників АТО, волонтерів;

- 3) створювати та популяризувати діяльність регіональних **Центрів військово-патріотичного виховання** дітей та молоді. Головними завданнями таких Центрів є: фізична і професійна підготовка дітей та учнівської молоді до служби в Збройних Силах України, патріотичне виховання на традиціях українського козацтва, пропаганда здорового способу життя, волонтерська та пошукова робота, проведення масових заходів, спрямованих на підвищення рівня знань молоді про стандарти НАТО та престижності проходження військової служби за контрактом у Збройних Силах України;
- 4) наукові конференції, семінари, круглі столи; військово-спортивні змагання, фестивалі-конкурси патріотичної пісні, прози і поезії, творів образотворчого мистецтва; відвідування музеїв бойової слави; вшановування сучасних героїв-захисників України та пам'ять загиблих за свободу, єдність і незалежність українського народу;
- 5) національні свята й пам'ятні дати: День захисника України (14 жовтня), День Гідності і Свободи (21 листопада), День Збройних Сил України (6 грудня), День Соборності України (22 січня), День героїв Небесної сотні (20 лютого), День Конституції (28 червня), День Державного Прапора України (23 серпня), День незалежності (24 серпня);
- 6) окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність педагогів, учнів, батьків, яка завдяки конкретній, практичній діяльності сприяє встановленню соціальних зв'язків, опануванню дітьми новими навичками, формуванню в них прагнення до відповідальної патріотичної поведінки, моральних і духовних якостей, світогляду справжнього громадянина України. Необхідно сприяти проведенню волонтерських акцій; взяти шефство над родинами учасників АТО, які цього потребують; проводити зустрічі з учасниками бойових дій, які воювали на Сході України та волонтерами, відвідувати військовослужбовців, які зазнали поранень та проходять реабілітацію у медичних закладах області;
- 7) важливим аспектом формування національно самосвідомої особистості є виховання поваги та любові до державної мови. Володіння українською мовою

та послуговування нею має стати пріоритетним у виховній роботі з дітьми. Мовне середовище має впливати на формування учня-громадянина, патріота України;

- 8) формування моральних якостей особистості, культури поведінки, виховання бережливого ставлення до природи, розвиток мотивації до праці;
- 9) педагогізація батьківської громадськості, оскільки члени сім'ї – це перші вихователі дитини. Цілеспрямована робота має проводитися щонайменше у двох напрямках: педагогічна просвіта батьків з використанням сучасних форм і методів та активне залучення їх до виховної роботи; підготовка підростаючого покоління до дорослого, сімейного життя. Слід поновити практику батьківських всеобучів, урізноманітнити їхню тематику (наприклад: «Виховання в учнів національної самосвідомості, гідності на основі звичаїв, традицій українського народу та засобів етнопедагогіки», «Морально-правове виховання дітей – запорука формування повноцінної особистості» тощо);
- 10) розвиток учнівського самоврядування, яке забезпечує входження особистості до соціального середовища, її адаптацію, освоєння існуючих соціальних обов'язків, подолання громадянської інфантильності молоді.

З-поміж популярних форм національно-патріотичного виховання виокремлено такі, як:

- інтерактивна патріотична зарядка,
- творчий проект «Алфавіт мого міста»,
- тематичний (національно-патріотичний) клуб вихідного дня,
- майстер-клас із виготовлення арт-листівок для українських воїнів,
- колективна гра зі створення панно «Україна — моя країна!»,
- авторський стріт-арт на асфальті крейдою (малюнок і назва),
- гра-репортаж «Видатні імена сучасної України»,
- звіт-мандрівка «Сюжетні замальовки рідного краю»,
- патріотичні флеш-моби (візуалізація державних чи національних символів, контурів кордонів України),
- презентація ролику (мультфільму) на патріотичну тематику, виготовленого

дітьми,

- зустрічі з цікавими земляками-патріотами,
- акція-пересувна виставка «Маємо знати свої права»,
- реконструкція історичних подій,
- виготовлення плакатів чи постерів (вітальних, узагальнюючих, символічних),
- портфоліо родинних реліквій і традицій написання книги пам'яті (родини, школи, району, міста),
- станційні ігри (квест «Знайди Декларацію — врятуй незалежність»),
- створення інфографіки (шевронів, подій),
- «живий музей»,
- реальні або віртуальні подорожі (історичними музеями України чи місцями історичних подій),
- конкурси есе, біографічних розвідок,
- тренінги (міні-, презентаційні, інформаційно-просвітницькі),
- лото «Меморі» (створення карток на запам'ятовування дат, назв місць, діячів та їхніх висловлювань, пов'язаних із здобуттям Україною незалежності, Днем Конституції та програвання),
- конкурси патріотичних пісень.

Неодмінною умовою національно-патріотичного виховання є системний підхід, який передбачає розгляд цілісного багаторівневого, ієрархічного, взаємозалежного, детермінованого відкритого процесу в його постійному розвитку й саморозвитку. Складниками системи національно-патріотичного виховання є: мета, завдання, принципи національно-патріотичного виховання, суб'єкти діяльності та відносини між ними, процес національно-патріотичного виховання, умови, в яких воно відбувається, управління, що забезпечує інтеграцію складників у цілісну систему і розвиток цієї системи.

Питання ефективної взаємодії адміністрації школи, вчителів, батьків та учнів потребує усвідомлення, планування та координації з боку директора.

Можна виділити такі функції управління системою національно-патріотичного виховання: інформаційно-аналітична, мотиваційно-цільова, планово-прогностична, організаційно-виконавча, контрольно-діагностична, регулятивно-корекційна.

Ефективність системи національно-патріотичного виховання залежить від управлінських дій керівника НЗ щодо створення організаційно-педагогічних, морально-психологічних, матеріально-технічних умов для розвитку духовності, культури міжнаціональних взаємин, фізичної досконалості, від розуміння педагогами дитячого громадського руху, його ролі в розвитку соціальної активності підростаючого покоління.

Література

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/. — Назва з екрану.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. — Назва з екрану.
3. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/pozashk_osv/48106/. — Назва з екрану.